

HUNGARIAN ABSTRACTS UNGARISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ÖSSZEFOGLALÓK

NORBERT METTE (125. o.)

Adalékok a teológia kapcsolatához más tudományokkal, különös tekintettel a gyakorlati teológia és a humán tudományok kapcsolatára: Vizsgálva a (katolikus) teológia viszonyának alakulását a többi egyetemi tudományhoz ideáltipikus esetben több jellemző szakasz különböztethető meg egymástól. A teológia kezdetben *elutasítón* állt az új tudományokkal (pszichológia, szociológia stb.) szemben, később elkezdett *módszereik* iránt érdeklődni és kezdte átvenni azokat. A teológia a humán tudományokat saját céljaira, *segéd tudományokként*, eszközül használta fel, mígnem ezek egy további lépésben mint *önálló diszciplínák* (pasztorálpszichológia, pasztorálszociológia) egyenjogú partnerként integrálódtak a teológiába. Mára a humán tudományok már olyan *egyenrangú partnernek* számítanak, amelyekkel együtt kell működni. A kérdés az, hogy a teológia a maga részéről hogyan járulhat hozzá ehhez az interdiszciplináris párbeszédhez.

Kulcsszavak: teológia, istenfelismerés, gyakorlati teológia, humán tudományok, interdiszciplinaritás, pasztorálpszichológia, pasztorálszociológia, elmélet, empíria, normativitás

TOMKA MIKLÓS (138. o.)

Milyen az emberek közérzete Kelet- és Közép-Európában? Milyen értékeket követnek? Törédekek a társadalomtudományi értékkutatásból: Kelet- és Közép-Európa egykori szocialista országai különféle rögzüléseket, hagyományokat és társadalmi mechanizmusokat hoztak magukkal az 1989-es politikai fordulatot követő korszakba. Ezek a különbözőségek késleltetik az öreg kontinens lelki összenövését. A tanulmány a társadalomtudományi értékkutatás és az idevágó szakirodalom segítségével mutatja be a különböző érzelmi beállítottságokat és értékelképzeléseket, hogy rámutasson: Európa keleti térségének a II. világháborút követő évtizedekben kialakult politikai viszonyai a lakosság államhoz és egymáshoz fűződő viszonyait mindmáig meghatározzák. A korszerűsödési kényszer kihívásai közül, amelyekkel az új demokráciáknak meg kell birkóznuk, az elemzés egyrészt a mezőgazdasági szektor nagy súlyát, a fejletlen ipart és a gyenge gazdasági teljesítményt, másrészt az egykori társadalmi rend szétzilálódását és a civil társadalom fejletlenségét emeli ki. Ezt követően rámutat, hogy a korábbi kommunista párt-politika táplálta individualizmus, a magánéletbe való visszavonulás miként befolyásolja máig hatóan a társadalmi életet, miközben a jólét és főleg társadalmában olyan „posztmaterális” értékeket tekintetnek legfőbb jónak, mint például a szabadság, a környezet, az emberi jogok, az egyenlőség. A tanulmány végezetül a különös fejlődési utakból eredő politikai véleményeket és értékelképzéseket, a kommunizmus iránti nosztalgiát, a társadalmi differenciálódást és a „munkásosztály” nimbuszvesztését tárgyalja.

Kulcsszavak: értékek, kutatási eredmény, posztoszocialista országok, felmérés, társadalom, változások, prioritások

SZABÓ LÁSZLÓ TAMÁS (158. o.)

Iskola a mediatizált világban: Lehetőségek és korlátok, civilizációs „környezetváltozás” és informális tanulás: Ez az írás műfajilag részint egy – szelektív – irodalmi feldolgozásra, részint egy többéves egyetemi kurzus tapasztalataira alapozódó, esszé-jellegű munka. Tematikus súlypontjai: mediatizált környezet és tanulás; információ kontra tudás; médiavilág-értékek-modellek; „digitális népművészet”; új embertípus: „homo informaticus”. A tanítási és tanulási környezetben megjelenő új metaforák („tudásalapú társadalom”, „európai tanulási tér”, az oktatás „európai dimenziója”) forrásvidékének/háttérének bemutatása, elemzése. Az írásban problematizált témakörök: mediatizált környezet mint a tágabb társadalmi párbeszéd „agorája” kontra a tömeg-társadalom tömeges manipulálásának eszköze; a tanári szereprepertoár az új tanulási környezetben; a vegyes (kép + szöveg) médiumú iskolai és társadalmi kommunikáció alakulásának dinamikája, kép és szöveg arányának módosulása és az abból levonható következtetések.

Kulcsszavak: iskola, tanulás, környezet, érték, tanárszerep, média, digitalizálás, posztmodern, homo informaticus, szemléltetés, megjelenítés

BAKK-MIKLÓSI KINGA & FÓRIS-FERENCZI RITA (177. o.)

Aromániai magyar kétnyelvű kisebbségi oktatás helyzete: Pedagógiai és pszicholingvisztikai megközelítésben: A tanulmány a romániai kétnyelvű, valamint a kétnyelvű kisebbségi oktatás oktatáspolitikai helyzetét, az érvényesülő kétnyelvűségi modelleket, a másodnyelv (román) bemeneti szabályozásával kapcsolatos jogszabályokat ismerteti. A kétnyelvű oktatás hatékony pedagógiai stratégiájának kidolgozásában nélkülözhetetlen a tanulók sajátos szociális és nyelvi közegének a megismerése. A romániai magyarság számára a kétnyelvűség adott szociális és nyelvi élettér, de nem egységes: a nyelvi sokszínűség és ennek egymástól elkülönülő regionális változatai az anyanyelvhasználat és a román nyelv elsajátítása szempontjából is differenciált nyelvi helyzeteket eredményeznek. Fontos előrelépést jelentenek tehát azok a kétnyelvűségi kutatások, amelyek a nemzetközi kutatási tapasztalatok felismeréseire is reflektálva arra törekednek, hogy oktatáspolitikai, szociolingvisztikai, nyelvészeti, pedagógiai megközelítésben minél pontosabban diagnosztizálják a kétnyelvű kisebbségi oktatás háttérét. Ennek a változatos szociális és nyelvi közegnek a tudatában a tanulmány egy pszicholingvisztikai kutatás alapján ismerteti azokat a lényegesebb eredményeket, amelyek magyar egynyelvű és magyar dominanciájú magyar-román kétnyelvű tanulók beszédértésének és beszéd-produkciójának összehasonlító vizsgálatával szempontokat kínálhatnak a tanulók megismeréséhez és a pedagógiai stratégiák tudatos megválasztásához.

Kulcsszavak: Románia, kétnyelvűség, oktatási modellek, jogszabályok, bemeneti szabályozás, pszicholingvisztika, beszédértés, beszédprodukción, pedagógiai stratégiák

BÉRDI MÁRK, KÖTELES FERENC, SZABÓ ATTILA & BÁRDOS GYÖRGY (196. o.)

Placebóhatás a sportban: Metaanalízis: Röviden bemutatjuk a placebohatás kutatásának alapjait, majd ismertetjük a sportteljesítményben mérhető placebohatást vizsgáló néhány tanulmány alapján készült metaanalízisünk eredményeit. A metaanalízisbe bevont tizennégy tanulmány alapján közepes (0,4; 95%-os CI 0,24–0,56) hatásméretet találtunk. A hatásméretetek homogenitását (χ^2 (13; N = 196) = 9,35; $p = 0,75$), valamint magyarázó modellek alkalmazásának lehető-

ségét is megvizsgáltuk. Több sportágban (pl. kerékpár, futás, súlyemelés) mért placebókezelés hatása különböző fiziológiai vagy teljesítménymutatókra (pl. izomerő, pulzus, sebesség) és pszichológiai változókra (pl. észlelt kifáradás, vizsgálat utáni interjúk) szignifikánsnak bizonyult. A vizsgálatokból általánosan az a gyakorlati következtetés vonható le, hogy a különböző placebók teljesítményfokozó hatása a sportolók számára jelentős. Ugyanakkor néhány vizsgálat eredményét módszertani korlátok miatt fenntartásokkal kell kezelni. Az áttekintett tanulmányok, valamint az általuk felvetett kérdések alapján módszertani ajánlásokat és lehetséges további kutatási irányokat fogalmaztunk meg.

Kulcsszavak: placebóhatás, metaanalízis, elvárás, hiedelem, sport, fizikai teljesítménymechanizmus, nocebo

HANS-JOACHIM MAAZ (213. o.)

Adalékok az NDK-beli pszichoterápia történetéhez: A cikk a Német Demokratikus Köztársaság pszichoterápiájának történetét mutatja be, különös figyelemmel a pszichodinamikus-pszichoanalitikus módszerek fejlődésére. A pszichoanalitikus elmélet és gyakorlat körüli harc nemcsak a terápiás koncepciók szempontjából volt jelentős, hanem a pszichoterapeuták személyes fejlődése számára is, illetve ezért, mert lehetőséget nyújtott az NDK politikai-ideológiai rendszerétől való távolságtartásra. A tanulmány áttekintést nyújt az NDK-ban alkalmazott sokrétű pszichoterápiás módszerekről. Jól mutatja az NDK-ban folytatott pszichoterápia figyelemreméltó fejlődését a Német Demokratikus Köztársaságban folyó pszichoterápia szervezeti felépítése, amelyet az NDK Orvosi Pszichoterápiás Társasága, az NDK Pszichológiai Társasága és a területi társaságok alakítottak, valamint a neurotikus-funkcionális zavarok diagnosztikájának és terápiájának egymásra épülő rendszere, amelynek részei a pszichoterápiás szakorvos, az orvos-szakpszichológus és a szakosodott „pszichoterápia”. A tanulmány bemutatja emellett az NDK-ban végzett pszichoterápia társadalmi elismerésének nehézségeit egészen az országban bekövetkezett politikai fordulatig, amikor betagozódtott a Német Szövetségi Köztársaság irányelv-pszichoterápiás rendszerébe. A cikk méltatva emlékezik meg az NDK-beli pszichoterápia meghatározó személyiségeinek munkásságáról.

Kulcsszavak: pszichoterápia, NDK, kommunizmus, államszocializmus, diktatúra, történelem, visszatekintés, segítő foglalkozás, terápiaformák, szervezetek, katatim képélmény